

GÖBLYÖS IMRE

Az író személyének megállapítása kézsérülés esetén

A kriminalisztikai írásszakértés (igazságügyi írásvizsgálat) a hagyományos kriminalisztikai szakértői ágak egyike. A klasszikus kriminalisztikai szakértői ágak közé sorolják a nyomszakértést (traszológia), a fegyverszakértői területet, az ujjnyomszakértést (daktiloszkópia), továbbá az írás- és az okmányszakértést.

Az írásszakértő tevékenysége során személyt azonosít. Az írásszakértői tevékenység mellett a klasszikus kriminalisztikai szakértői ágak közül a daktiloszkópia az, amely a nyomhagyó személyt határozza meg.

Mind az írásszakértő, mind a daktiloszkópus sajátosságokat tár fel és értékeli, és ezen értékelés után felállított logikai láncolat alapján alakítja ki véleményét a személyazonosság vonatkozásában.

De az élet mindig produkál bonyolult eseteket, amikor a feltárt sajátosságok csupán korlátozottan hasonlíthatók össze egymással. Vajon az ilyen esetekben meddig mehet el a szakértő az azonosítás fokában?

A vizsgált eset

Egy területi rendőri szerv nyomozást rendelt el, mivel alapos gyanú merült fel, hogy egy kft. vonatkozásában a cégbíróságnál a kft. tulajdonviszonya kapcsán hamis adásvételi szerződést nyújtottak be.

Az eladó aláírását – a nyomozó hatóság feltevése szerint – ismeretlen személy meghamisította.

Az ügyet bonyolította, hogy az eladó időközben elhalálozott, tőle mintanyag csupán a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala irattárában fellelhető iratokon szerepelt, továbbá olyan rendőrségi iratokon, amelyek korábbi, ettől az ügytől eltérő eljárásokban keletkeztek.

A vitatott eredetű iratokon szereplő eladói aláírások szinte teljes egészében eltértek az eladó hiteles és rendelkezésre álló aláírásaitól.

A kirendelő határozat tartalmazta azt a ténymegállapítást, amely szerint az eladónak a szerződéskötéskor sérült volt a keze, domináns kezét be volt kötözve.

A vizsgálat előzményei, tervezése, lefolytatása

A vizsgálatok megkezdésekor szemrevételeztem a vitatott eredetű aláírásokat és a névtulajdonosi mintákat. A két grafikai halmazkör valóban látszólagosan eltérő kézeredetűnek tűnt, azok eltérő képet mutattak. De a kirendelő határozat fontos információt tartalmazott, amely szerint a kivitelező szerző domináns keze az aláírások készítésekor sérült volt.

Kérdés, hogy sérülés hatására megváltozhat-e az adott személy aláírása, és ha igen, akkor hogyan. Ez a változás levezethető-e a rendelkezésre álló mintaanyagból.

Az emberi kézírás – ideértve az aláírást is – tulajdonképpen tanulási folyamat eredménye. Pszichológiai felfogás szerint a kézírás (aláírás) gyakorlatban szerzett tudás, míg fiziológiai értelemben feltételes reflexláncolatok működése.

Az automatizált írás olyan magas szintű – és hangsúlyozom, hogy minden ember íráskészletében az aláírása az, amely a legautomatizáltabb –, hogy tudatos kontroll esetén sem tudjuk teljességében úgy megváltoztatni, hogy az aprólékos részletek (például betűkezdek, kapcsolások) megváltozzanak. Az aláírásokkor a szerző olyan írásmozgással készített grafikai produktumot hoz létre, amely visszatükrözi az író személy írásszokásait.

A kriminalisztikai azonosításmélet szerint az azonosság viszonylagos, magában hordozza a különbözőséget is, és a változást is. A viszonylagos állandóságot külső és belső körülmények befolyásolják. Egy adott objektum önmagával való azonossága a minden másiktól való eltérését is jelenti.

A vizsgálatok során információt kellett szerezni a grafikai művekből. Az információszerzés módja azonban nagymértékben függ attól, milyen és mennyi sajátosság tükröződik vissza. A visszatükröződő sajátosságoknak meg kell határozni az értékét. A kapott információ minősége alapozza meg, hogy a szakértő a logikai állítás, vagy a tagadás irányába haladjon-e. A mennyiség és a minőség egymásba átcsapó fogalmak, hiszen ezek együttesen határozzák meg a kialakítható logikai következtetés határozottsági fokát.

Ilyen előzmények után elsőként a vitatott eredetű írásművek vonatkozásában határoztam meg azokat az írássajátosságokat, amelyeket a grafikai művek visszatükröznek, és amelyek az azonosító vizsgálatok elvégzéséhez szükségesek.

A kérdéses eredetű aláírások kevés elemből épültek fel. Azokban döntően csak a kezdő- (H) betűre emlékeztető grafikai elem, valamint az utónév indításában egy L-szerű formula jelent meg. A többi grafikai elem teljesen leegysze-

rűsített, elnagyolt volt. A kezdőelemek megjelenése azonban következetesnek volt mondható. Az aláírások között előfordult olyan – mely egyébként grafikai úton bizonyíthatóan a többi aláírással azonos kéztől eredeztethető –, amely aláírás mennyiségében minimálisan több grafikai megoldást tartalmazott.

Az aláírások írássebessége közepes, a koordináció elérte a közepes fokot, az írásnívó szintén közepesnek volt minősíthető.

Az aláírások esetében konzekvensen megjelent a H törzselemei vonatkozásában egyfajta csökkenő tendencia.

Megismertem a vitatott eredetű grafikai anyagokra jellemző különös írásmozgás-sajátosságokat is.

Érzékelhető volt számomra, hogy a kérdéses eredetű aláírások vonalvezetésében nincs mesterkéeltség, azokból semmilyen természetellenes megoldásra nem lehetett következtetni.

Fontos információ volt, hogy a szerződés valamennyi lapját szignózták, a lapok alsó szélénél olvashatatlan felépítésű kézjegyek szerepeltek.

Áttérve a mintaanyagok vizsgálatára, a következőket tapasztaltam: a névtulajdonostól olvasható betűkből felépülő névaláírások álltak rendelkezésre. A korábbi, más ügyben megtartott rendőrségi kihallgatásairól felvett jegyzőkönyvek közül az egyiken kézjegyszerű grafikai produktumok is voltak, amely igazából a későbbiekben igen jelentősnek bizonyult.

A részben olvashatatlan felépítésű aláírásokat a névaláírásokkal direkt módon összevetni nehéz, szinte lehetetlen feladat. A szakirodalom általában nem is engedi ezt. De mint minden szabályt, ezt is a kivételek erősítik.

Ha egy olvasható névaláírásból a grafikai megoldások alapján levezethető az aláírás, akkor esély nyílt az összehasonlító vizsgálatok elvégzésére.

Ráadásul a jelenlegi esetben fontos információ volt számomra, hogy a vitatott eredetű írásművek produkálásakor a névtulajdonos domináns keze sérült volt, azt bekötötték. Ezt a momentumot figyelembe kell venni az összehasonlító vizsgálatok során kapott adatok értékelésekor.

A domináns kéz időleges vagy tartós károsodása esetén jellemző az írásaránytalansága, egyenetlensége, a mozgáskiterjedések megnövekedése, valamint a betűk egyszerű alakítása, leegyszerűsítése, továbbá változik a különös írásmozgás-sajátosságok (az egyes betűk képzési sajátosságai) jelentős része is.

E megállapítások figyelembevételével elvégeztem az összehasonlító vizsgálatokat, és a vitatott eredetű írásművek, továbbá a mintaanyag között párhuzamot tudtam vonni.

Az egyezések az általános írássajátosságok terén a koordinációban, a nívóban, az abszolút arányokban és relatív méreteken jelentek meg.

A különös írásmozgás-sajátosságok vonatkozásában szintén egyezéseket érzékeltem.

Kiemelés a vitatott eredetű
grafikumok közül

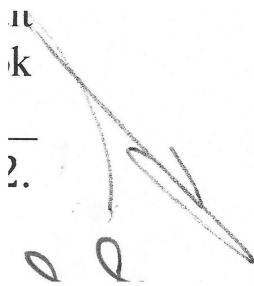
A névtulajdonos hiteles mintája

A vizsgálati adatok értékelése után arra a következtetésre jutottam, hogy a vitatott eredetű aláírások felépítésük miatt *látszólagosan térnek el* a mintaanyagoktól.

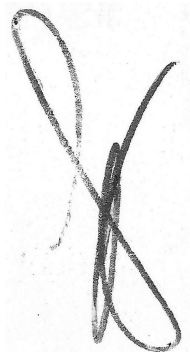
Az ilyen esetekben szinte kötelezően végrehajtandó okfeltáró vizsgálatok során egyértelmű választ kaptam a látszólagos eltérés okára: azt az író domináns kezének károsodása okozta. E károsodás miatt az író megpróbálta úgy írni aláírását, ahogyan szokta, de a sérülése miatt az írásmozgás leegyszerűsödött, annak kiterjedése megnőtt. Erre utal, hogy az aláírások indításában megjelennek írásmozgásának jellemző ismérvei.

Az eddig lefolytatott vizsgálatok alapján a névtulajdonos kézeredetét valószínűségi fokon állítani lehet.

A végkövetkeztetés határozottsági fokát emelte, hogy a kérdéses eredetű szerződéseken kézjegyek szerepeltek. Ugyancsak megjelent a névtulajdonos kézjegye a nyomozó hatóság előtt korábban készített iratokon is. A kézjegyek között szintén párhuzamot tudtam vonni.

A szerződésen szereplő
kézjegy

A névtulajdonos kézjegye

A névtulajdonosi kézeredetet erősíti a kézjegyek megjelenése. A vizsgálati adatok összessége alapján így már határozott véleményt fogalmaztam meg, amely szerint a szerződést valóban a névtulajdonos írta alá.

Így megdőlt a nyomozó hatóságnak az a határozott feltételezése, amely szerint hamisított volt a szerződés.

A látszólag eltérő aláírások és névaláírások vonatkozásában bizonyos feltételek fennállása esetén elvégezhető az összehasonlító vizsgálat. Azonban fontos, hogy a szakértő legyen tisztában a szakmai elmélettel, ismerje az azonosításelmélet alaptéziseit, a tükrözéselméletet, de legyen tisztában azokkal a körülményekkel is, amelyek az aláírás kivitelezésére hatással voltak vagy lehettek.

Az összes adat, információ birtokában jó eséllyel meghatározható kézsérülés esetén is az író személye.

IRODALOM

Kertész Imre: A kriminalisztikai azonosításelmélet néhány aktuális kérdése. KJK, Budapest, 1972

Kiss Lajos – Kiss Elek: A kézírás sajátosságai. Bűnügyi Technikai Közlemények, 1969

Kiss Lajos: Az igazságügyi kézírászakértői vizsgálatok alapjai. KJK, Budapest, 1977

Kovács János: Egyéni sajátosságok az iskoláskorúak kézírásában. Bűnügyi Technikai Közlemények, 1973

Vass Kálmán: A kézírás vizsgálata. KJK, Budapest, 1973